

Yxningen I gick på sjön Yxningen mellan 1908 och 1941. Till vardags drog hon timmer, men hon kläddes också i björkris och användes till fest.

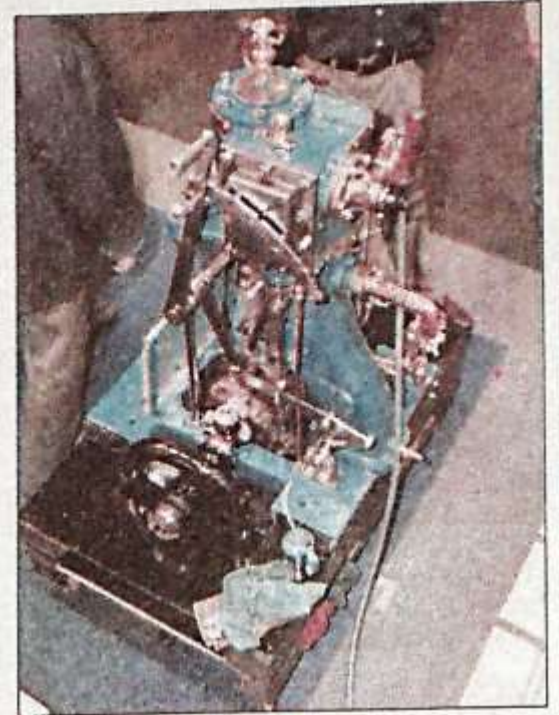

Foto: HENRIC NILSSON

Från rost till glans. Ångpannan byggdes troligen 1890 till en båt i Hövern. Senare hamnade pannan i Yxningen II. Den båten sjönk, men såväl skrovet som pannan kunde räddas.

Yxningen II kan hamna på museum

Båt med brokig bakgrund

ÅTVIDABERG
Ågaren Yxningen II har varit med om många turer. Henric Nilsson i Borkhult försöker nu kartlägga hennes liv. Kanske hamnar ångbåtens historia på ett nytt museum.

Det lilla brukssamhället Borkhult nordost om Åtvidaberg har en rik historia. Ångbåtstrafiken på sjön Yxningen är en del. Utanför fabriken kontor mitt i samhället vilar resterna av en gammal trotjänare, Yxningen II.

– Här är hon, säger Henric och lägger handen på relingen.

Hette HB

Yxningen II är skör, sprucken och blöt av snöblasket. Annat var det 1924. Då byggdes hon som timmerbogsereare åt Holmens bruk vid Kåknö såg i Östra Ryd. Hon förädrades det i dag föga smickrande namnet "HB". Efter tjänstgöring i Hövern-Längen kom hon via Valdemarsvik till Yxningen.

Där hade den gamla 40 ånghästkrafter starka Yxningen trafikerat sjön sedan 1908. År 1941, var hon slut och skrotad. HB ersatte Yxningen, och fick strax namnet Yxningen. I folkmun fick hon också tillägget II. Hon var betydligt mindre än sin föregångare, bara tolv meter lång jämfört med Yxningen I som var 18 meter. Ångmaskinen var heller inte lika stark, bara omkring tio ånghästkrafter.

I drygt tio år drog Yxningen I stora timmerpråmar över Yx-

Skrovet av Yxningen II vilar i Borkhult. Henric Nilsson hoppas kunna bygga en ny ångbåt till sjön Yxningen.

Foto: LOTTA WILLSÄTER

ningen. Henric Nilsson som efterlyst gamla foton över ångbåtstrafiken har en diger samling bilder på köksbordet hemma i Trädgårdsvillan i Borkhult. Över tunna spångar skjuter starka män rejäla timmerhögar till pråmarna.

Funnit bilder

– Jag har fått låna bilder av folk här i trakten, säger Henric och bläddrar i bildhögarna.

1952 lämnade Yxningen II sjön Yxningen. Hon lades upp på land i Fallingeberg tills 1959, då hon såldes som nöjesbåt och hamnade i Rimforsa under namnet "Jernlunden". Därifrån såldes hon 1976 till en veteranbåtssamlare i Göteborg. Han i

sin tur lånade ut båten till Mjörns ångbåtsförening som arrangerade turer vid Alingsås.

– De la ner flera tusen timmar på skrovet, berättar Henric.

Sjönk till botten

Från glansdagar till förfall gick det snabbt. Båten såldes vidare och hamnade i Väneren.

– Hon sjönk i hamnen i Kristinehamn. Ågaren hotades med vite, men var försvunnen. Efter några år tog hamnmyndigheterna upp henne, berättar Henric.

Lokaltidningen i Kristinehamn skildrar hur en stor kran lyfter upp Jernlunden från hamnens botten. "Smutsig, slemmig och med knäckt hjärtstock", skriver en reporter 1990.

Trots denna beskrivning slår Henrics pappas, ångbåtsbyggaren Lars A Nilssons, hjärta frivolt när han hemma i Borkhult får reda på Yxningens öde. Henne ska jag ha, tänker Lars A Nilsson och bogserar hem vraket.

Med följer den rostfärgade och angripna ångmaskinen och ångpannan. Henric Nilsson lägger ner ett halvår på att återge dem glans och funktion. Med hjälp av tryckluft stånkar maskinen återigen och väcker stort intresse vid båtmässan i Älvsjö 1998.

Ångmaskinen väcker många frågor. Henric söker få svar på var den tillverkades.

– Jag vet att en ångbåt brann

upp i Hövern omkring 1920. Henrics spekulerar själv över om inte den ångmaskinen senare sattes i den nybyggda HB. Stämplor eller nummer som kunnat avslöja ursprung saknas helt.

Vill veta mer

– Ångmaskinen är nämligen äldre än båten. Troligen byggdes den omkring 1890.

Henric behöver hjälp att få svar. Han sätter hoppet till dem som bott omkring Hövern-Längen när det i början av seklet gick fyra ångbåtar på sjöarna.

– Jag är övertygad om att det finns människor som kan komma ihåg något.

Henric söker också gamla fo-

tografier från Hövern-Längen. Förhoppningen är att han så småningom ska kunna visa ångbåtshistoria i Borkhult. Här ska också andra båtar som trafikerat Yxningen och båtar från kringliggande sjöar kunna få sin historia känd. Som Saga, som gick på Risten och Myran som sjönk i Yxningen.

Hoppas på museum

Henric är inte ensam om sitt intresse för gamla ångbåtar, dess maskiner och historia.

– Vi är några stycken som håller på, och som tänker starta en grupp för alla som vill vara med. En av dessa, Kent Lindkvist, har ångbåtshistoria i släkten.

– Hans farfar var skeppare på Yxningen I.

Henric själv har svårt att sätta fingret på varför ångbåtar och dess historia lockar.

– Det är roligt att hålla på. Om man luskar ut en sak får man reda på mycket mer. Pratar du med en person som minns något hänvisar den vidare till någon som vet något annat.

Men ångbåtar är inte bara historia. Henric hoppas tillsammans med sin far, Lars A Nilsson, kunna bygga en ny Yxningen. Blir hon verklighet får hon likt sina föregångare stånka fram över Yxningen. Inte med timmer, utan med turister. En historisk klenod ska den nya ångbåten få äran att bära.

– Förhoppningsvis kommer den gamla ångmaskinen tillbaka i en ny båt. Ångpannan är mera osäker, den är troligen inte längre så tät att den klarar trycket.

LOTTA WILLSÄTER